

PÖYTÄKIRJA**Valtionhallinnon tiedonhallinnan yhteistyöryhmän 2. kokouksesta****Aika: Keskiviikkona 23.9.2020 klo 9:00 – 11:30****Paikka: Skype****Läsnä:**

Anna-Maija Karjalainen, ICT-johtaja, VM, puheenjohtaja
Sami Kivivasara, lainsäädäntöneuvos, VM
Jussi Luomajärvi, hallintojohtaja, LVM
Antti Vertanen, tietohallintojohtaja, MMM
Tarmo Maunu, tietoyksikön päällikkö, OM
Kalervo Koskimies, erityisasiantuntija, OKM
Mikko Soikkeli, tietohallintojohtaja, PLM
Tapio Aaltonen, tietohallintojohtaja, SM
Minna Saario, johtaja, STM (klo 10 alkaen)
Sirpa Alitalo, teollisuusneuvos, TEM
Ari Uusikartano, tietohallintojohtaja, UM
Irja Peltonen, tietojohdaja, VM
Max Hamberg, toimialajohtaja, VNK
Eila Nummi, tietojärjestelmäpäällikkö, eduskunta
Maarit Puhto, tietohallintopäällikkö, STM (Minna Saarion sijaisena klo 10 asti)
Saku Härkönen, erityisasiantuntija, YM (Jukka Litmasen sijaisena)

Pysyvät asiantuntijat:

Tomi Hytönen, yksikön päällikkö, VM
Maria Nikkilä, yksikön päällikkö, VM

Sihteerit:

Jaakko Poikonen, erityisasiantuntija, VM, pääsihteeri

Esittelijät:

Tommi Kangasaho, tietohallintoneuvos, VM
Paula Kujansivu, muutosjohtaja, Valtori
Eeva Kaunismaa, erityisasiantuntija, VM
Juhani Korhonen, neuvotteleva virkamies, VM
Pauli Kartano, neuvotteleva virkamies, VM

Poissa:

Jukka Litmanen, tietohallintojohtaja, YM

1) Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Anna-Maija Karjalainen avasi kokouksen klo 9:00.

2) Edellisen kokouksen pöytäkirja

Päätös: Hyväksyttiin pöytäkirja.

3) Valtorin asiakasneuvottelukunnan kehittäminen

Tietohallintoneuvos Tommi Kangasaho, VM

Tarkoituksena on nimetä Valtorin ANK uudestaan vuoden 2021 alusta ja asettaa sille sihteeristö. ANK:n tehtävänä on uudessa ohjausmallissa mm. ohjata Valtorin palvelujen kehittämistä ja tuottamista sekä kanavoida asiakas- ja palvelutarpeita Valtorin toiminnan kehittämiseksi.

Tavoitteena on saada ANK:aan laajempi asiakaskunnan edustus. Toiveena on, että hallinnonalat nimeäisivät ANK:aan sellaiset edustajat, jotka pystyisivät parhaiten ottamaan kantaa palvelujen nykytilaan. Viraston edustaja voi olla ministeriön edustajaa hyödyllisempi tällaiseen operatiivisen tason edustukseen. Hallinnonalan tietohallintoverkosto voisi tuoda koko hallinnonalan näkemyksen edustajalle.

Uudessa mallissa ANK:lla olisi virastojen henkilöistä koottu valmisteleva sihteeristö. Asetettu sihteeristö parantaisi valmistelun laatua. Lisäksi on harkittu pääsihteerin palkkaamista koordinoimaan sihteeristön toimintaa.

ANK:n TORI-asetuksen mukaisia tehtäviä tarkennettaisiin VM:n päätöksellä. Tarkennukset liittyisivät ANK:n valmistelutehtäviin.

Hallinnonaloille lähetetään viralliset nimeämispyynnöt sihteeristön jäsenten nimeämisestä. Hallinnonala päättää itse, miten se haluaa tulla edustetuksi ANK:ssa.

Keskustelu:

- On huomioitava, että hallinnonaloissa on suuria eroja. Esimerkiksi PLM:n hallinnonalalla PV ei käytä juurikaan TORI-palveluita.
 - Voisiko ANK antaa lausunnon Valtorin tilinpäätökseen tai vuosikertomukseen.
- Vastaus: Hyvä idea, joka lisätään kokonaisuuteen.
- Strategisen ohjauksen järjestäminen: Suurin ongelma on ollut strategisen ohjauksen ohuus tai etäisyys. Miten valtionhallinnon ryhmä käytännössä harjoittaisi strategista ohjausta?
 - Hallinnonalakohtainen edustajuus ANK:ssa: On tunnistettu myös muunlaisia asiakasryhmiä (virastot, tutkimuslaitokset). Miten ryhmän matriisimaisuus saadaan toimimaan? Miten sihteeristön tehtävä saadaan kirkastumaan? Ketä sihteeristö palvelee: ANK:aa vai VM:tä?
 - Virastojen edustus ANK:ssa tuo operatiiviseen toimintaan parempia näkemyksiä. Ongelma on, miten yksittäinen virasto voi edustaa koko hallinnonala. Painopiste voi tämän vuoksi siirtyä ANK:sta hallinnonalan omaan Valtori-yhteistyöhön ja ANK:n edustajasta tulee lähinnä sparraaja. Silloin on linjattava, mitä Valtori-asioita tuodaan

valtionhallinnon yhteistyöryhmään käsiteltäväksi. Niitä voi tulla merkittävästi enemmän kuin nyt.

- Virastot ovat erilaisia ja niiden kumppanit voivat olla enemmän toisella hallinnonalla kuin omalla. Siksi viraston toimiminen koko hallinnonalan edustajana on hyvin hankalaa. Jäsen-varajäsen -ratkaisu toimisi paremmin. Ministeriöillä on pidettävä rooli ANK:ssa, mutta sihteeristössä virastokentän hyödyntäminen olisi järkevää.
- Valtionhallinnan tiedonhallinnan yhteistyöryhmän vuosikelloon voisi sisällyttää säännöllisesti käsiteltäväksi Valtorin strategisen ohjauksen asioita. Linjauksia tehdään tarpeen mukaan, kun VM niitä kysyy, mutta säännöllinen vuosiprosessiin kytketty seuranta ja ohjaus tarvitaan myös.

Vastaukset edellisiin:

- Strategisuus varmistetaan myös jatkossa matriisimaisessa organisaatiomallissa. Aikaisemmin strategisia asioita on käsitelty sekä TIETOKEKO:ssa että ANK:ssa.
- Sihteeristön tehtävä täsmentyy vielä, mutta se toimii sekä valtiovarainministeriön että ANK:n tukena. Myös it-palvelukeskusten ryhmä voi tukea sihteeristöä.
- Valtionhallinnon tiedonhallinnan yhteistyöryhmä linjaa itse, millaisia Valtoria koskevia asioita sinne tuodaan käsiteltäväksi ja käsitelläänkö niitä strategisella ja operatiivisella tasolla.
- Hallinnonalat ratkaisevat itse, miten ne valitsevat edustajansa ANK:aan.
- Ohjausviestit tulevat koordinaatiokokoukseen, jossa luodaan yhteinen kanta VM:n edistettäväksi. ANK:ssa voidaan käsitellä myös TUVE-asioita silloin kun niitä ei käsitellä TUVE-ohjausmallin kautta. Siksi turvallisuusviranomaisen osallistuminen ANK:n toimintaan on hyvin tärkeää.

Päätös: Yhteistyöryhmän antamana palaute huomioidaan Valtorin ANK:n mallin jatkokkehityksessä.

4) Valtorin muutosohjelman eteneminen ja Valtorin muutosjohtajan esittäytyminen

Tietohallintoneuvos Tommi Kangasaho, VM ja muutosjohtaja Paula Kujansivu, Valtori

Valtorin kehittämisohjelma on käynnistynyt VM:n 14.3.2020 lähettämällä ohjauskirjeellä, jossa edellytettiin Valtorin käynnistävän 28 kpl selvitys- ja kehittämistoimenpiteitä. Syksyn aikana Valtorissa selvitetään nykytilaa ja luodaan tietopohjaa useasta eri lähtökohdasta.

Selvitystyö on valmis syyskuun loppuun mennessä, minkä jälkeen siirrytään analyysivaiheeseen. Hanketekemien alkaa vuoden 2021 alussa ja kehittämisohjelma jatkuu vuoden 2022 loppuun asti. Kaikkia Valtorin kokoamia kehittämiskohteita ei voi edistää, vaan niistä on valittava toteuttamiskelpoisimmat.

Nykytila-analyysin ja selvitysten jälkeen laajasta materiaalista suodatetaan päämuutostavoitteet ja varmistetaan, että ne ovat linjassa toiveiden ja strategian kanssa. Ohjelmasuunnitelman pohjaksi kootaan 25 selvitystä ja suunnitelmaluonnosta.

Alustavat muutostavoitteet (luonnos):

1. Tuotamme lisäarvoa ja tarjoamme valittuja yhteisiä palveluita.
2. Kustannustehokkuus on parantunut.
3. Johdamme kumppaneitamme yhteisiin tavoitteisiin.
4. Kehitämme yhdessä asiakkaiden kanssa.

5. Toiminta on tavoitteellista ja aktiivisella esimiestyöllä varmistamme tuloksellisuu-
den.

6. Osaaminen tukee tavoitteita

Keskustelu:

- Valtorin tulisi mahdollistaa asiakkaiden toiminnan digitaalinen muutos, jotta myös asiakkaiden toiminta tehostuu. Silloin fokus on asiakastarpeitten täyttymisessä.

- Mikä tarkoittaa palvelukokonaisuuksien kehittämisen tavoitetta ja millä aikataululla se voidaan saavuttaa?

Vastaus: Palveluvalikoiman kehittämisestä tehdään syksyllä. Selvitetään missä Valtori tuottaa lisäarvoa ja missä ei.

- Asiakaslähtöisyyttä tulisi avata enemmän.

Vastaus: Asiakkaiden osallistamista ja yhdessä tekemistä tulisi kehittää kohti yhteisiä tavoitteita. Valtorilta toivottaisiin proaktiivisempaa toimintaa asiakkuuksien johtamisessa. Lisäksi dialogin kumppanien suuntaan tulisi olla avointa. Toiminnasta täytyisi saada ketterämpää, jotta äkillisiin tarpeisiin voidaan vastata.

Vastaus: Tavoitteena on, että Valtori pystyy tarjoamaan asiakkailleen varmoja peruspalveluja, mutta toisaalta tekemään ketterämmin esimerkiksi projekteja.

- Tuleeko Valtorin perusparadigmaan muutos: Tuotetaanko kaikille vakiopalveluita vai asiakkaan haluamia eriytettyjä palveluita?

Vastaus: Lähtökohta on, että palvelulla on jotain lisäarvoa asiakkaille (esim. palvelu kannattaa tuottaa yhteiseksi tai korkean tason varautuminen ja turvallisuus). Tulee luoda selkeä kriteeristö sille, minkä tyyppisissä palveluissa Valtori on mukana ja mitkä asiakkaan kannattaa hankkia muualta.

- Valtorilla on erityyppisiä asiakkaita. On tärkeää, että asiakastyypit tunnistetaan ja eri tyypeille (ei niinkään eri asiakkaille) on omantyyppisiä palveluja tarjolla. Voidaan tehdä asiakaskohtaisia teknisiä ratkaisuja, jotka ovat Valtorin tuotteistamia ja sopivat kyseiselle asiakkaalle.

- Pitääkö virastojen varautua muutokseen?

Vastaus: Valtori viestii hyvissä ajoin ja sitouttaa asiakkaat muutokseen. Tavoitteena on, että Valtori on aktiivisempi asiakassuhteissa.

Päätös: Yhteistyöryhmän ilmaisemat toiveet pyritään huomioimaan Valtorin kehitystyössä. Jatkossa Valtori-asioita käsitellään säännöllisesti Valtionhallinnon tiedonhallinnan yhteistyöryhmässä.

5) Julkisen hallinnon strategian tilannekatsaus

Erityisasiantuntija Eeva Kaunismaa, VM

Noin vuosi sitten käynnistyneen hallitusohjelmahankkeen keskeinen tavoite on kansalaisille annettava palvelulupaus. Valmistelun lähtökohtana on sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valmistelu on edennyt luonnosvaiheeseen, jossa voidaan vielä terävöittää ja parantaa nykyistä versiota.

Strategialla on kaksi kohderyhmää (julkinen hallinto ja kansalaisyhteiskunta). Työstä viestitään myös yhteiskuntaan, mutta ensisijainen kohderyhmä ovat julkisen hallinnon sisäiset toimijat.

Valmistelun aikana on käyty laajasti keskusteluja sidosryhmien kanssa ja työstetty luonnoksia eteenpäin kommentointien perusteella. Strategian toimintalinjaukset valmistuvat lokakuun lopussa. Toimenpidesuunnitelma valmistuu vasta periaatteiden ja

linjausten jälkeen, jotta sidosryhmät saadaan osallistettua valmisteluun. Tässä vaiheessa on tunnistettu kuusi periaatetta suuntaamaan hallinnon toimintaa. Strategian toimeenpano-ohjelman pohjalta käynnistetään konkreettisia hankkeita tai valtavirtaistetaan linjauksia osaksi hallinnon normaalia toimintaprosessia.

Keskustelu:

- Strategian hyötyjä ja vaikutuksia kansalaisille tulee avata lisää. On myös tärkeää kuvata, millaisia resursseja tavoitteisiin pääseminen vaatii. Keskinäisriippuviiksien rakentaminen voi jäykistää organisaatioita. Tavoitteet on asettava siten, että on olemassa keinot niiden saavuttamiseen.
- Tiedonhallintalaki tukee hyvin ohjelmaa, jonka tavoitteita on tiedonhallinnan näkökulmasta järkevä edistää. Myös tietosuoja-asetus tukee tietoon perustuvaa kehittymistä.
- Kuntasektorin hajanaisuus ja taloudelliset resurssiongelmat aiheuttavat haasteita. Kunnat ovat erilaisessa asemassa esimerkiksi koulutuspalveluiden tuottamisessa.
- Sanoitus on vahvasti kansalaispainotteista. Yritykset ja yhteisöt -ulottuvuus on jäänyt marginaaliin ja tulisi tuoda paremmin esiin strategiassa. Myös konkretiaa tarvitaan enemmän: esimerkiksi toimintalinjausluonnoksissa tulisi kuvata, millaista tekemistä substanssikonaisuuksiin sisältyy.
- Digitaalisuuden tulee olla strategian operatiivisella puolella eikä tavoitteena, koska digi ei ole itseisarvo vaan keino.
- Lainsäädäntö on tiedonhallinnassa ja digitalisaatiossa kattava, mutta haasteita on käytännön toteutuksessa, esimerkiksi palvelujen tarjoamisessa kansalaisille. Haasteita on myös viranomaisten yhteentoimivuudessa ja siinä, miten kansainvälinen taso pysytään huomioimaan esimerkiksi turvallisuuden suhteen.
- Miten strategian hyvistä edellytyksistä saadaan todellisia muutoksia aikaan, esimerkiksi julkisen hallinnon yhteistoimintaa ja ekosysteemimäistä toimintaa?
- Toimeenpanoa varten voisi olla työpaja tiedonhallinnan ja digitaalisuuden operatiivisuuden näkökulmasta.

Vastaus kommentteihin: Strategia on vasta luonnosvaiheessa, joten siksi tavoitteiden toteuttamisessa on vielä epämääräisyyttä. Tiedostetaan, että niukkenevilla resursseilla voidaan selviytyä suuremmista vaatimuksista. Kun toimeenpanotyössä päästää eteenpäin, aihioita lähetetään mielellään kirjallisesti hallinnonaloille kommentoitavaksi. Elinkeinoelämä pyritään kirjaamaan luonnokseen nykyistä selvemmin ja sanoitusta digitalisaation osalta pohditaan uudestaan.

Päätös: Huomioidaan valtionhallinnon yhteistyöryhmän kommentit valmistelutyössä. Eeva Kaunismaa ottaa mielellään jatkossakin vastaan palautetta strategiatyön kehittämiseksi.

6) Kansainvälisten ICT-asioiden tilannekatsaus

Neuvotteleva virkamies Juhani Korhonen, VM

Ensi vuonna EU:ssa päättyy vanha rahoituskehyskausi ja alkaa uusi. Sen myötä nykyiset ohjelmat päättyvät ja uudet alkavat. DEP-rahoitusta on leikattu merkittävästi 6,7 miljoonaan euroon.

Saksa on pj-maana laatinut Berliinin julkilausuman, jonka työstämisessä Suomi on mukana. Julkilausuman pääpaino on julkisessa sektorissa. Se keskittyy sosiaalisten oikeuksien ja ihmisoikeuksien tapaisiin periaatteellisiin kysymyksiin. Sen sijaan Ta-

loudelliset näkökulmat ovat sivuroolissa. Julkilausuma poikkeaa merkittävästi Tallinnan v. 2017 julkilausumasta, joka sisälsi paljon toimenpiteitä. Julkilausuma hyväksytään 8.12. Berliinissä.

Suomi toimii Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana v. 2021.

- Digitalisaatioministerineuvostossa (MR Digital) myös Baltian maat mukana. Ryhmälle kaavaillaan uutta määräaikaista toimikautta.

- Digital North -julistuksesta on valmisteltu uusi versio, joka hyväksytään 1.10. digi-ministerien kokouksessa.

- Suomen pj-vuonna käynnistyy hanke ”Maailman sujuvinta maiden välistä arkea ja liikkuvuutta digitalisaation avulla”. Hankkeessa luodaan yhteinen toimintamalli ja käytänteitä viranomaisten välisen rajat ylittävän yhteistyön ja tiedonvaihdon vahvistamiseksi ja tehostamiseksi.

Coalition of the Willing (COTW). Hollanti on koonnut ”like-minded” -maita yhteistyöhön. Alankomaat, Belgia, Ranska, Saksa, Suomi, Portugali, Tanska ja Viro. Tavoitteena on oppia toisilta mailta parhaita käytäntöjä ja vauhdittaa digitalisaatiota EU:ssa.

Päätös: Merkittiin asia tiedoksi.

7) Muut asiat

Teams-palvelun käyttö valtioneuvostossa

Neuvotteleva virkamies Pauli Kartano, VM

VNK päivittää valtioneuvoston nykyisen Skype-ratkaisun uuteen versioon loppuvuodesta. Palvelu tulee Valtorin kautta ja sijaitsee Tiedon konesalissa. Tässä ympäristössä voi käsitellä enintään TL IV tason aineistoa.

Tavoitteena on saada Teams käyttöön 1.12. huomioiden tietoturvan ja tietosuojan jäännösriskit (ml. EU oikeuden Screms II -päätöksen vaikutukset). Teams-palvelussa käsitellään ainoastaan julkista tietoa. VM on antanut DVV:lle toimeksiannon riskiarvion tekemisestä ja toimenpidesuosituksista. Ne valmistunevat marraskuun puolella. Valtorin Teams-tuotteistus tehdään valtioneuvoston Teams-ratkaisun yhteydessä.

- Kommentti: Jos pilvipalvelu kytketään keskitettyyn pääsynhallintaratkaisuun/domaaniin, verkon turvataso laskee. Teamsin tulisi mahdollistaa TL IV -tason tiedon käsittely. VNK omistaa järjestelmäratkaisun, mutta kukin ministeriö tietonsa. Myös tiedon omistajatahon tulee tehdä päätös, keskitetty VNK-päätös ei ole riittävä.

- VNK:n vastaus: Tarjotaan ratkaisu ja ministeriöt tekevät omat päätöksensä sen käytönotosta. Teams tulee julkisen tiedon käsittelyyn. Jos jokin ministeriö kokee, ettei voi käyttää, niin voi olla käyttämättä.

- Voivatko virastot tehdä omia käyttöönottojaan?

Vastaus: Kyllä, nyt esitetty koskee ainoastaan ministeriöitä.

Teknologianeuvottelukunnan nimeäminen

Lainsäädäntöneuvos Sami Kivivasara

Viime viikolla asetettu Teknologianeuvottelukunta toimii yhteistyössä LVM:n, TEM:in ja Teknologiateollisuus ry:n ja VM:n kanssa. Tavoitteena on tuottaa kevääseen mennessä raportti toimenpide-ehdotuksista Suomen teknologisen kilpailukyvyyn edistämiseksi. Neuvottelukunta käsittelee laajalti eri osa-alueilta tulevia asioita teknologian hyödyntämisestä.

Tietopolitiikkaopas

Lainsäädäntöneuvos Sami Kivivasara

JulkICT:ssä on koottu yhteen materiaalia oppaaksi, jota erityisesti organisaatioissa päättävissä asemissa olevat voivat hyödyntää. Oppaan tehtävänä on taustoittaa, mitä tietopolitiikka on.

EU-rahoitus infrastruktuuriin ja digitalisaatioon

Tietohallintoneuvos Maria Nikkilä, VM

EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen kautta valmistellaan rahoitusta, jota voisi käyttää nopeavaikutteisiin toimenpiteisiin. Yksi valituista painopisteistä on "infrastruktuurin kehittäminen ja digitalisaation vahvistaminen". Tarkka aikataulu on tarkentumatta, mutta alustava suunnitelma rahoituksen käytöstä tulisi saada valmiiksi kuluvan vuoden aikana.

Whistleblower-direktiivin toimeenpano

Tietojohtaja Irja Peltonen, VM

Direktiivin implementoinnin valmistelua tehdään OM:ssä. Tarkoituksena on rakentaa prosessit ja menettelyt, joilla suojataan henkilöitä jotka ilmoittavat väärinkäytöksiä EU-rahojen käytössä. Palvelutoimittajat ovat aktivoitumassa asiassa. Toimeenpanovelvoite koskee kaikkia virastoja ja siten erilaisia ratkaisuja markkinoidaan virastoille. VTV järjesti aiheesta seminaarin, jossa pohdittiin, onko prosessin ja sitä tukevan välineen rakentaminen otettava yhteiseen valmisteluun. Hallinnonaloja pyydetään pohtimaan, miten olisi järkevää organisoitua. Asiaa voidaan käsitellä laajemmin yhteistyöryhmän seuraavassa kokouksessa.

Turvaluokitellun tiedon käsittely

Tietohallintojohtaja Mikko Soikkeli PLM ja tietohallintojohtaja Ari Uusikartano, UM
UM ja SM ja PLM ovat valmistelleet yhteistä muistiota TORI- ja TUVE-palveluista ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Tarvelähtöisesti on pohdittu, miten korkeamman turvatason tiedonkäsittelyä voitaisiin sähköisesti edistää. Nykyiset ratkaisut eivät sitä mahdollista.

10) Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja Anna-Maija Karjalainen päätti kokouksen klo 11:30

Sihteeri: Jaakko Poikonen, VM

Jakelu: Valtionhallinnon tiedonhallinnan yhteistyöryhmän jäsenet ja yhteistyöryhmien sihteeristö